

Ranljive skupine in njihova inkluzija v družbi

Teja Gracin*

OŠIC Ljutomer, Cankarjeva cesta 10, 9240 Ljutomer, Slovenija
tejagracin@gmail.com

Povzetek:

Namen in originalnost: Raziskava poskuša dognati kako prepoznati konstante sodobnega modela izobraževanja specifičnih skupin in kako oblikovati nove paradigme razvoja motivacije ranljivih skupin.

Metoda: Raziskava temelji na analizi podatkov pridobljenih s kvantitativno metodo raziskovanja, na obilju definicij in literature, zoženih v koherentno celoto, motivacijskega modela Cosman Ross in Hiatt Michael (2005) ter drugih modelov.

Rezultati: Raziskava definira ključne elemente motivacije na področju izobraževanja ranljivih skupin odraslih in opozarja na problematiko, s katero se srečujejo. Nakazuje tudi možnosti za strukturne rešitve izobraževanja in s tem povezane motivacije.

Družba: Raziskava omogoča boljši vpogled in razumevanje motivacije v okviru izobraževanja ranljivih skupin, kar naj bi posledično omogočilo boljše raziskovalne rešitve in posledično večjo stopnjo izobrazbe

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Raziskava se osredotoča zgolj na ranljive skupine, pri čemer pa v tej obliki ne zagotavlja primerjalne komponente, ki bi omogočila še podrobnejše razumevanje realnosti.

Ključne besede: motivacija, izobraževanje odraslih, ranljive skupine, ovire pri izobraževanju, brezposelnost, motivacijski model izobraževanja.

1 Aktualizacija stanja izobraževalnega sistema

Znanje postaja glavna proizvodna sila, vseživljenjsko izobraževanje pa del kulture enaindvajsetega stoletja. Posameznik je danes izpostavljen nenehnim spremembam, ki se jim mora biti zmožen prilagajati in jim slediti. Odrasli se pri izobraževanju soočajo s številnimi težavami in ovirami, da bi jih lahko premagovali in se čim bolj usposobili za življenje in delo, pa potrebujejo motivacijo. Pričujoč članek se ukvarja s širšo kompleksno problematiko izobraževanja odraslih, pri čemer se v ospredje postavlja ranljive skupine. Pojavlja se vprašanje ustrezne motiviranosti in usmerjenosti v izobraževanje, ki je ključnega pomena za razvoj vsake družbe. Življenje postaja vse daljše, družbeni razvoj pa vse hitrejši. Izobraževalni sistem mora biti zastavljen tako, da se zagotovi vseživljenjsko učenje oziroma kontinuiteta učenja skozi vsa življenjska obdobja. Izobraževanje med drugim vpliva tudi na kakovost življenja, ugled v družbi, samopodobo in kakovostnejšo izrabo prostega časa. Prav zaradi tega je izobrazba v današnji družbi eden izmed ključnih dejavnikov, ki omogoča pridobitev materialnih dobrin in vzpostavitev socialnih mrež, čeprav poleg tega prinaša tudi manjša tveganja, ko gre za nezaposlenost ali izpostavljenost različnim negativnim dejavnikom

* Korespondenčni avtor / Correspondence author

okolja. Izobraževanje na ravni države in pristojnih institucij mora biti usmerjeno in regulirano kompleksno glede na potrebe posameznika, družbe in trga.

Pri raziskovanju nas je zanimalo, ali so stopnja motivacije in motivi za izobraževanje pri ranljivih skupinah manj izraženi. V tem kontekstu sta raziskani tudi usmerjenost v izobraževanje ter pomembnost zunanjih in notranjih motivov glede na delovni status. Namen in cilji raziskovanja pa so bili raziskati motivacijo pri izobraževanju odraslih, ugotoviti stopnjo motivacije ter odkriti motivacijske dejavnike in ovire, ki vplivajo na motivacijo. Namen je prav tako prepoznavanje konstant sodobnega modela, ki temelji na specifičnih skupinah, in novih paradigem razvoja motivacije ranljivih skupin.

2 Motivacija kot predpogoj za izobraževanje

Motivacija je zelo kompleksen pojav. Marsikaj še vedno ostaja nepojasnjene in veliko dosedanjih raziskav je samo delno obšlo podrobnejšo definicijo motivacije. Krajncéva (1982, str. 205) trdi, da je motivacija pojav, ki se neprestano spreminja. Motivacijo opredeljujemo kot notranje stanje, ki pobudi, usmerja in vzdržuje neko vedenje (Ščuka 2007, str. 65–66). Vsako naše vedenje je motivirano. To pomeni, da se ne pojavlja samodejno, temveč ima svoje potrebe, želje, motive, cilje, interese in vzroke (Podgornik 2012, str. 104). Červova (2012, str. 33) meni, da brez motivacije ni mogoče uspešno opraviti nobene aktivnosti in zadovoljiti potrebe. Motivacijo pa lahko zmanjšajo ovire. Zato je tako kot poznavanje motivov pri izobraževanju odraslih, pomembno tudi poznavanje ovir. Velikokrat so namreč v ospredju takšne in drugačne ovire, zaradi katerih se posamezniki ne odločijo za izobraževanje ali jim motivacije zmanjka. Te ovire so največkrat finančne težave, ki predstavljajo podrejeni položaj v družbi. Take skupine lahko imenujemo tudi marginalizirane ali ranljive.

3 Identifikacija ranljivih skupin in njihov položaj

Ranljive skupine so zelo širok pojem, ki se zaradi trenutnega stanja večajo in spreminjajo. Dejstvo je, da se vsaka ranljiva skupina spopada s svojimi specifičnimi težavami, številne težave pa so skupne vsem. Vemo, da je položaj ranljivih skupin na trgu dela in po pridobljeni izobrazbi v povprečju zelo slab. Vedno več ranljivih skupin se namreč srečuje z revščino tudi zaradi pomanjkljive izobrazbe in posledično slabših možnosti na trgu dela. Vedno več se jih znajde v določeni situaciji, ko se morajo spopadati z revščino, brezposelnostjo in diskriminacijo v družbi. Avtorji (Trbanc 2003; Zaviršek 1998, 1994 in drugi) kot ranljive

skupine opredeljujejo različne skupine oseb. Najpogosteje se navajajo: dolgotrajno brezposelni; predvsem ženske, mladi, ki so zaradi dejavnikov revščine izpostavljeni večjemu tveganju izključenosti, ter druge marginalizirane skupine, kot so brezdomci, Romi ali priseljenci. Menimo, da je v današnjem času poseben poudarek treba nameniti tudi zaposlenim na negotovih delovnih mestih.

4 Pomen izobraževanja ranljivih skupin

Eden izmed ključnih dejavnikov za zviševanje ravni znanja in usposobljenosti za različne življenjske vloge je razvoj izobraževanja odraslih. Človekov ustvarjalni potencial je namreč najpomembnejši dejavnik, ki omogoča raziskovanje, razvoj inovacij in ustvarja absorpcijsko sposobnost za uporabo novih tehnologij. Kot glavni cilj se v teorijah in raziskavah poudarja dvig izobrazbene ravni prebivalstva in s tem povezan boljši splošni položaj posameznika. Za družbo prihodnosti (Barle Lakota in drugi 2008, str. 176) naj bi bil značilen nov način proizvodnje, kjer ne bo pomembna samo količina, temveč tudi kakovost. Tylor (v Ovsenik 2000, str. 86) je mnenja, da je izobraževanje pri organizaciji pogoj za uspešno demokratizacijo, višjo motivacijo in boljše možnosti napredovanja. In prav izobraževanje (Mohorčič Špolar in drugi 2010, str. 44) postaja vse bolj pomemben dejavnik pridobivanja socialnega in kulturnega kapitala ter socialne kohezije, kar se kaže v splošnem izboljšanju kakovosti življenja in razvoja družbe. Učenje postaja vseživljenjski proces, izobraževalna dejavnost pa najhitreje rastoča panoga na svetu (Bukovec 2008, str. 215). Življenje (Bukovec 2009, str. 49) je »učenje za nenehno obvladovanje sprememb«. Izobraževanje odraslih je torej usmerjeno v vseživljenjsko izobraževanje in prispeva k učinkovitosti in funkcioniranju v vseh življenjskih obdobjih. Če pa gre za populacijo ranljivih skupin pa je to še toliko bolj pomembno. Ocenjujemo namreč, da je položaj ranljivih skupin na trgu dela v povprečju zelo slab. Tako kot imamo vrsto specifik, ki pripeljejo do ranljivosti imamo tudi vrsto specifičnih težav, s katerimi se le-te soočajo. Vsem ranljivim skupinam pa je skupna nizka motiviranost za nadaljnje izobraževanje.

5 Povezave zaposlovanja ranljivih skupin in nizke motiviranosti za izobraževanje

Kot smo že omenili in kot trdijo tudi nekateri drugi avtorji (Trbanc in drugi, 2005) je vsem ranljivim skupinam skupno to, da imajo nizko stopnjo motiviranosti za nadaljnje izobraževanje. Vemo, da so to težave, ki jih je potrebno reševati dolgoročno in sistematično

ter z ustreznimi strategijami. Izobrazba je torej eden ključnih dejavnikov v procesu preprečevanja povečanja ranljivosti skupin in dvig izobrazbene ravni pomeni za posameznika možnost za uspešnejšo vključitev v družbo. Poseben problem, ki nastaja je izobraževanje mladostnikov. Navadno so brez dohodkov, brez svojega lastnega prebivališča in živijo na plečih svojih staršev. Izobraževanje danes postaja vedno večji strošek, uspeh mladih pa merilo njihove uspešnosti. Kobolt (v Kobolt in drugi 2008, str. 12) meni, da je »osebno ranljiva skupina tistih mladih, ki si niso uspeli pridobiti poklica. Ti mladi so marginalizirani, zanje so značilni visoka stopnja negotovosti v lastne sposobnosti, nizka samopodoba, pomanjkljive izkušnje ter strah pred neuspehom, brezposelnostjo in s tem povezano socialno izključenostjo«.

Posamezniki iz ranljivih skupin se soočajo s težavami pri izobraževanju, nimajo zadostne izobrazbe, torej spadajo tudi med težje zaposljive osebe in niso enakopravno vključeni v družbo. Brezposelnost ranljivih skupin pa vodi do neenakopravnosti in socialne izključenosti. Gospodarska kriza, v kateri se nahajamo danes, je prinesla naraščanje brezposelnosti in negotovost delovnih mest. Znižala se je stopnja aktivnosti zaposlenih. Veliko se jih srečuje tudi s fleksibilnimi oblikami zaposlitve. Gabor (2013, str. 64) opozarja na problem kapitalističnega sistema, v katerem živimo in je narejen tako, da nikoli nimajo službe vsi delovno sposobni ljudje. Najbolj pa so pri tem prizadete predvsem ranljive skupine. Brezposelnost navadno pripelje do ranljivosti določenega posameznika. Revščina torej ni več usoda razreda, ampak usoda posameznika, ki ni kriv. Tako se mora posledično zaradi svoje socialne izključenosti soočati z diskriminacijo na ekonomskem, socialnem in kulturnem področju. Problematika socialne izključenosti temelji na novih oblikah revščine, ki vedno bolj stremijo h globalno socialno izključenemu posamezniku. Ule in drugi (2000, str. 38) opozarjajo na problem, da socialno in materialno ogrožene osebe večino življenja preživljajo »v sivih conah« med zaposlitvijo in nezaposlenostjo. Revščina in brezposelnost vse manj sledita razrednim stereotipom in ju vedno težje identificiramo.

Za večino držav po svetu je značilno, da se stopnja brezposelnosti dviguje. To opozarja na globalne procese, kar je posledica intenzivnih procesov spreminjanja vseh področij človekovega življenja. Če se osredotočimo na Evropo, je dejstvo, da so se razvite države z brezposelnostjo srečale že veliko prej kot Slovenija in imajo dobro razvite strategije za njeno odpravljanje. Posebno pozornost namenjajo ukrepom za dvig izobraženosti brezposelnih. Brezposelnost se torej povečuje, gospodarski in socialni razvoj pa kaže, da kontinuirano

izobraževanje postaja nuja. Brezposelni se v svojem življenju srečujejo s številnimi ovirami. Srečujejo se s pomanjkanjem denarja, čedalje večjo osamitvijo, pritiski, izgubijo zaupanje in samospoštovanje, ne nazadnje pa jim je zaradi brezposelnosti onemogočen dostop do nekaterih informacij. Menimo, da postaja prav socialna izključenost posledica brezposelnosti. Notar (2004, str. 59) navaja, da pravi problem čedalje bolj predstavlja trajanje brezposelnosti, saj skoraj 60 % vseh brezposelnih išče zaposlitev leto ali več, prevladujejo prav mladi do 25 let. Na problematiko brezposelnosti mladih opozarja tudi Rapuš Pavel (v Kobolt in drugi 2008, str. 26), saj meni, da je ta vse večji in splošen problem sodobnih družb. Klemenčič in Vilič Klenovšek (v Svetina 1995, str. 89–90) prav tako menita, da se le-ti soočajo s številnimi težavami, kjer nastajajo vse večje socialne in psihične težave, ki pa se med seboj prepletajo.

Problematika brezposelnosti na ravni naše države je najjasneje izražena v Pomurju, kjer smo raziskavo tudi izvedli in kjer se soočamo z velikim porastom oseb iz ranljivih skupin, ki se širi tudi na ostale regije.

6 Raziskovalni okvir in metodologija

Za potrebe razvoja ustreznega motivacijskega modela, ki temelji na intenzivnosti motivatorjev in intenzivnosti ovir ter drugih neposrednih vplivov na motivacijo v izobraževanju, smo izvedli kvantitativno raziskavo na področju izobraževanja ranljivih skupin odraslih in sicer smo vprašalnik sestavili na podlagi pregleda domače in tuje strokovne literature (Krajnc, Boshier in drugi) s področja motivacije in izobraževanja odraslih, pri čemer smo pri sestavljanju vprašanj sledili ciljem in hipotezam raziskave. Na osnovi številnih dosedanjih raziskav ter literature in lastnih prepričanj menimo, da je splošna izobrazbena raven prebivalstva odločilnega pomena za družbo in njen razvoj. Osebe, ki so brez temeljne izobrazbe, brez dohodkov, spodbud in zaposlitve, se soočajo s številnimi težavami in posledično s socialno izključenostjo, zato jih v raziskavi opredeljujemo kot ranljive skupine. Ob obilju definicij izhajamo iz dejstva, da nimamo jasno opredeljene specifične smernice pri izobraževanju ranljivih skupin. Na podlagi podatkov, pridobljenih z vprašalnikom na področju Pomurja, mnenj in kvantitativne analize smo zato skušali odgovoriti na zastavljeno raziskovalno vprašanje, ali so stopnja motivacije in motivi za izobraževanje pri ranljivih skupinah manj izraženi kot pri drugi populaciji, zato ker imajo ranljive skupine posledično večje težave z motivacijo za izobraževanje kot ostala populacija. V tem kontekstu nas je prav tako zanimalo ali imajo dolgotrajno brezposelni večje težave pri vključitvi v izobraževanje

kot osebe, ki so kratkotrajno brezposelne ali zaposlene na relativno stabilnih delovnih mestih, ker imajo dolgotrajno brezposelni večje težave pri vključitvi v izobraževanje in nižjo izobrazbo. Prav tako nas je zanimalo ali brezposelnim udeležencem pomenijo več notranji kot zunanji motivi, ker se brezposelni manj oklepajo zunanjih ciljev in notranjo motivacijo vidijo kot sredstvo za izogibanje negativnim posledicam.

7 Rezultati raziskave

V raziskavi, ki smo jo izvedli prevladujejo ženske. Po analizi starosti anketirancev največji delež anketiranih predstavljajo stari med 30 in 39 let. Večina ima nizke prihodke in tako lahko iz rezultatov razberemo, da jih večina živi po minimalnih standardih, lahko rečemo, da na pragu revščine. Skoraj polovica sodelujočih v raziskavi je dolgotrajno brezposelnih, se pravi, da so brez zaposlitve že eno leto in več pa je brezposelnih za kratek čas, kar pomeni, da jih je več kot tri četrtine brezposelnih. Le slaba desetina je zaposlenih na stabilnem delovnem mestu. Iz rezultatov ankete je razvidno, da socialne transferje pridobiva skupaj več kot polovica anketirancev. Kar zadeva izobrazbo pa smo ugotovili, da kar dobra petina anketirancev nima dokončane niti osnovne šole. Večina anketirancev ni zadovoljnih s trenutno stopnjo izobrazbe. Vzroke za nezadovoljstvo lahko iščemo v pomanjkljivi motivaciji v mladosti, v finančnih ovirah ali drugih parametrih. Anketirance smo povprašali tudi o verjetnosti, da dokončajo določeno izobraževanje. Približno tretjina meni, da jim ne bo uspelo doseči želene izobrazbe, oziroma dobra desetina je skoraj prepričana, da jim to ne bo uspelo. Večino anketirancev je pri izobraževanju denarno podprl Zavod za zaposlovanje. Sodelujoči v raziskavi so navajali številne razloge za opustitev prvotnega izobraževanja. Več kot polovica anketiranih navaja denarne razloge. Naslednji najpogostejši razlog je subjektivni, ki se nanaša na pomanjkljivo učenje oziroma prepozno začeto učenje, slaba tretjina anketirancev navaja prezahteven program, nekaj manj pa jih navaja, da so imeli premalo časa za izobraževanje oziroma da so se prej zaposlili. Slaba polovica sodelujočih v raziskavi je za dalj časa prekinila izobraževanje. Križanje tega vprašanja z vprašanjem, ki se nanaša na doseženo stopnjo izobrazbe, pokaže, da je med tistimi, ki so prekinili izobraževanje, poleg tistih, ki nimajo dokončane osnovne šole, tudi precej takih, ki imajo dokončano triletno poklicno šolo, enoletno ali dvoletno poklicno srednjo šolo ali osnovno šolo. Dobra desetina anketirancev je vedno visoko motivirana za izobraževanje, skoraj tretjina pa ima na splošno dovolj motivacije in tretjina ima le občasno dovolj motivacije. Petini motivacije vedno primanjkuje.

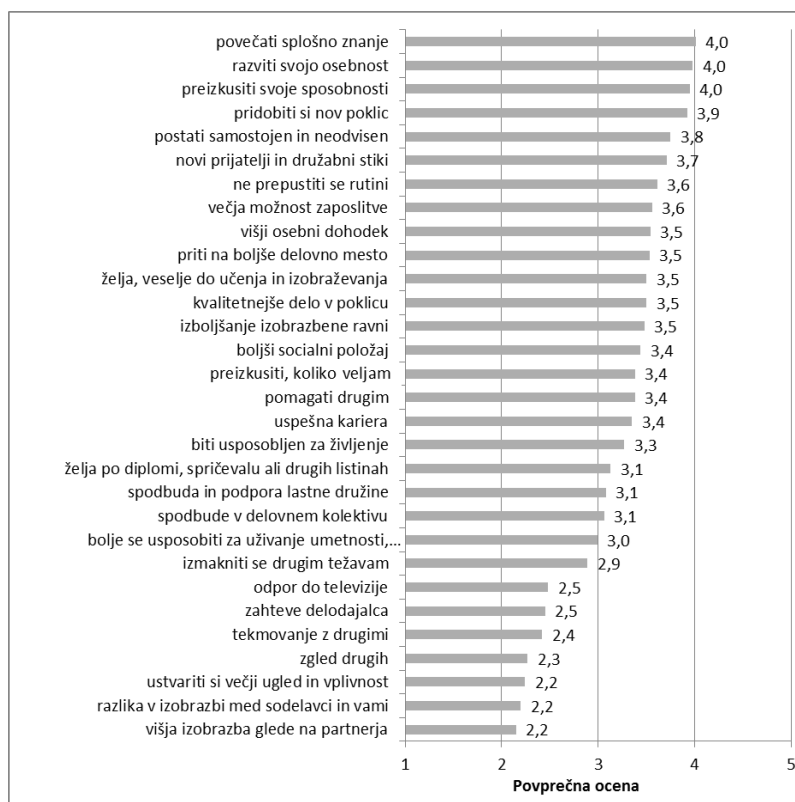
8 Analiza motivov in vpliva na ranljive skupine

Za potrebe motivacijskega modela izobraževanja ranljivih skupin odraslih smo analizirali še pozitivne in negativne motive udeležencev izobraževanja glede na parameter ranljivosti ter vplive, ki so najbolj izraziti. Osredotočili smo se tudi na raziskovalno vprašanje, kjer se sprašujemo, ali so stopnja motivacije in motivi za izobraževanje pri ranljivih skupinah manj izraženi. Primerjali smo tudi ugotovitve specifik ranljivih skupin z ugotovitvami različnih domačih in tujih raziskav. Analiza je bila osnova za oblikovanje motivacijskega modela, ki temelji na modelu pozitivnih motivatorjev, ki sta ga zastavili Cosman Ross in Hiatt Michael (2005, str. 4).

8.1 Pozitivni motivi ranljivih skupin

Po primerjavi pozitivnih motivov glede na ranljivost ali neranljivost lahko ugotovimo, da so udeleženci izobraževanja, ki pripadajo ranljivim skupinam, v vseh postavkah, razen v postavki »preizkusiti svoje sposobnosti«, pozitivne motivatorje ocenili z nižjimi ocenami. Iz tega lahko razberemo, da obstajajo razlike med motiviranostjo ranljivih in neranljivih skupin (slika 1).

Slika 1: Pozitivni motivi ranljivih skupin

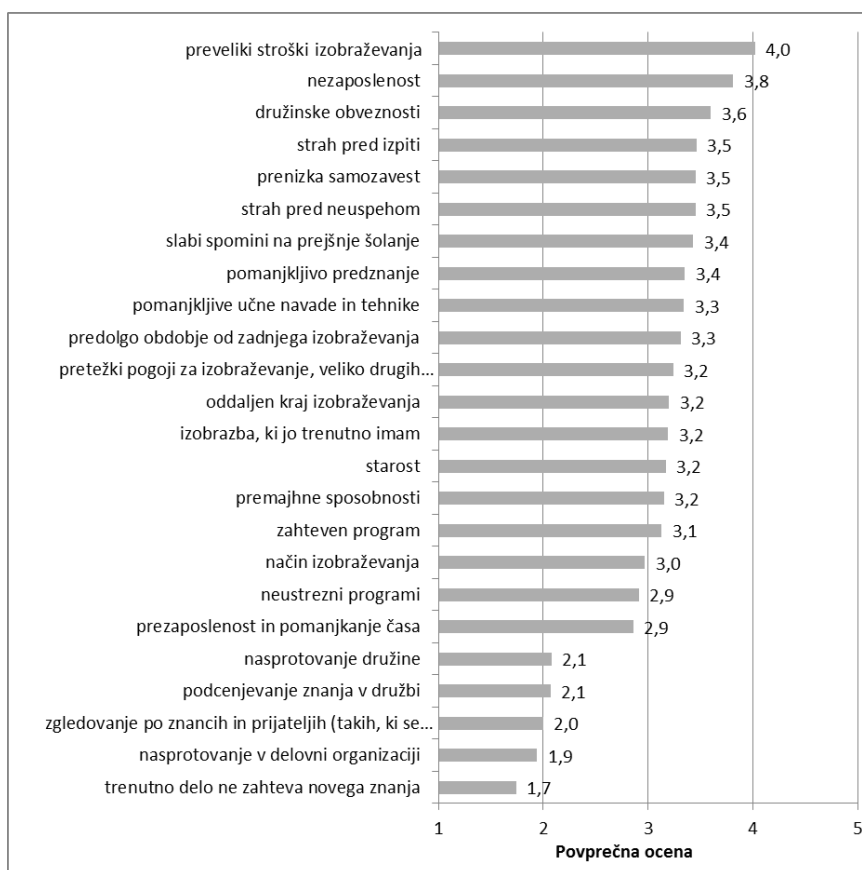
Vir: Gracin, lastna raziskava (2013).

Po primerjavi naše analize raziskave z drugimi avtorji ugotavljamo, da obstajajo skupne ugotovitve in tudi razhajanja (Krajnc 1982, Jelenc 1989; Jelenc 2007; Kump in Jelenc Krašovec 2005; Houde 2006; Willans in Seary 2007 in drugi). Če analiziramo zunanje in notranje motive, lahko ugotovimo, da so notranji motivi bolj izraziti. Anketiranci so najvišje ocenili motive, da povečajo splošno znanje, razvijejo osebnost, preizkusijo svoje sposobnosti in si pridobijo nov poklic ter s tem postanejo samostojnejši in neodvisni. Kot notranje motive so izpostavili kakovostnejše delo v poklicu, priti na boljše delovno mesto in boljši zaslužek.

8.2 Negativni motivi ranljivih skupin

Po primerjavi in analizi negativnih motivov oziroma ovir (slika 2) ugotavljamo, da imajo udeleženci izobraževanja, ki ne sodijo v ranljive skupine, manj ovir in so te ustrezno nižje ocenili kot udeleženci izobraževanja, ki jih uvrščamo v ranljive skupine. Enako so ocenili le prezaposlenost in pomanjkanje časa ter nasprotovanje v delovni organizaciji. Neranljivi so tudi bolj izpostavili oviro, da trenutno delo, ki ga opravljajo, ne zahteva novega znanja. To je razumljivo, saj so udeleženci izobraževanja, ki smo jih opredelili kot »neranljive«, večinoma tudi v delovnem razmerju ali krajši čas brez zaposlitve. Intenziteta najmočnejših negativnih motivov, ki posameznikom v bistvu predstavljajo ovire, se nanaša na najpomembnejši dejavnik, na pomanjkanje denarja. Udeleženci izobraževanja namreč kot najmočnejšo oviro navajajo »prevelike stroške izobraževanja«. Tako potrjujemo dejstvo, da izobraževanje postaja ranljivim skupinam nedostopno. Finance so tudi glavni vzrok za opustitev prvotnega šolanja, kot so ga navedli udeleženci izobraževanja. Vedno več je namreč revščine, ki onemogoča dostojno življenje in prikrajša posameznike za družbeni in osebni razvoj. Zelo veliko oviro tako predstavlja tudi »brezposelnost«. Velika ovira so tudi »družinske obveznosti«, predvsem menimo, da se pojavljajo pri ženskah, ki morajo skrbeti za družino in gospodinjstvo.

Slika 2: Negativni motivi ranljivih skupin

Vir: Gracin, lastna raziskava (2013).

8.3 Posredni vplivi na ranljive skupine

Po ugotovitvah in analizi smo izpostavili tudi nekaj najpomembnejših vplivov na motivacijo pri izobraževanju ranljivih skupin odraslih. Glede na parameter »ranljivosti« smo analizirali še vpliv učiteljev, izobraževalne ustanove kot celote, vzdušja v učnem okolju ter lastnega interesa za izobraževanje.

Če primerjamo rezultate analize glede na parameter »ranljivosti«, ugotavljamo, da je pri ranljivih skupinah bolj izpostavljen vpliv učitelja na motivacijo in pomen te za posameznika. Udeleženci izobraževanja iz ranljivih skupin torej potrebujejo več spodbud in motivacije, saj so nenehno izpostavljeni različnim oviram pri izobraževanju. Učitelj lahko ima pri tem pomembno vlogo. V raziskavi glede na ranljivost udeležencev izobraževanja pri vplivu izobraževalne ustanove na posameznika ugotavljamo predvsem pomembno dejstvo, da je pri njih bolj izraženo svetovanje ob učnih težavah. Rezultati raziskave pri neranljivih skupinah so bistveno slabši. Iz tega lahko torej povzamemo, da se udeleženci izobraževanja iz ranljivih skupin pogosto srečujejo z učnimi težavami in potrebujejo več pomoči kot ostali udeleženci

izobraževanja. Prav tako je višji rezultat pri želji pogovorov in svetovanja med potekom izobraževanja in po izraženi želji. Pomoč ustanove je torej pomemben dejavnik vpliva na motivacijo. Iz rezultatov primerjave glede na ranljivost pa ugotavljamo, da ne obstajajo bistvene razlike glede mnenja o vzdušju v izobraževalni ustanovi. Vsi anketiranci so torej večinskega mnenja, da je vzdušje dobro, sproščeno in ugodno za izobraževanje.

Kot najpomembnejši vpliv smo opredelili vpliv lastnega interesa za učenje in načinov učenja. Menimo, da lahko udeleženci izobraževanja največ k motivaciji prispevajo sami, saj lahko veliko dosežejo, če imajo interes in pozitivno samopodobo.

Raziskava je torej potrdila problematiko ranljivih skupin in nakazala strategije obvladovanja ustreznega izobraževanja odraslih. Kaže in opozarja na trenutno zaskrbljujoče stanje na področju izobraževanja in ranljivosti skupin. Iz rezultatov raziskave smo razbrali, da večina anketiranih udeležencev izobraževanja živi po minimalnih standardih, rečemo lahko, na pragu revščine. Na izobraževalni poti se srečujejo s številnimi nihanji in ovirami, predvsem s težavo pomanjkanja materialnih zmožnosti in znanja. Zaradi tega so manj motivirani za izobraževanje. Na raziskovalno vprašanje, ali so stopnja motivacije in motivi za izobraževanje pri ranljivih skupinah manj izraženi, odgovarjamo pritrdilno. Prav tako odgovarjamo pritrdilno glede manjše usmerjenosti v izobraževanje s strani dolgotrajno brezposelnih oseb in večjih težav pri njihovem vključevanju. Kar zadeva pomen notranjih in zunanjih motivov pa navajamo, da so tako zunanji kot notranji motivi v ospredju pri neranljivih posameznikih. Ranljivi so tako vse motive ocenili nižje.

9 Zasnova po predhodnih motivacijskih modelih

Glede na stališča o motivaciji, ranljivih skupinah, izobraževanju, dejstva, rezultate raziskave in trenutne trende smo si v raziskavi zastavili cilj izdelati specifični motivacijski model za izobraževanje ranljivih skupin. Za motivacijske modele iz preteklosti je značilen predvsem vpliv kognitivne in humanistične psihologije ter vključevanje socioloških dejavnikov za razumevanje in razlago pripravljenosti posameznika za izobraževanje. V zadnjem času se pozornost osredotoča na dejavnike, ki vplivajo na izobraževanje na subjektivni in sociografski ravni. Pri zasnovi tega motivacijskega modela dejavnikov formalnega izobraževanja ranljivih skupin odraslih smo najprej podali stališča in smernice, ki so produkt učinkovitega izobraževanja odraslih. Motivacijski model kot produkt raziskovanja tako temelji na skrbno

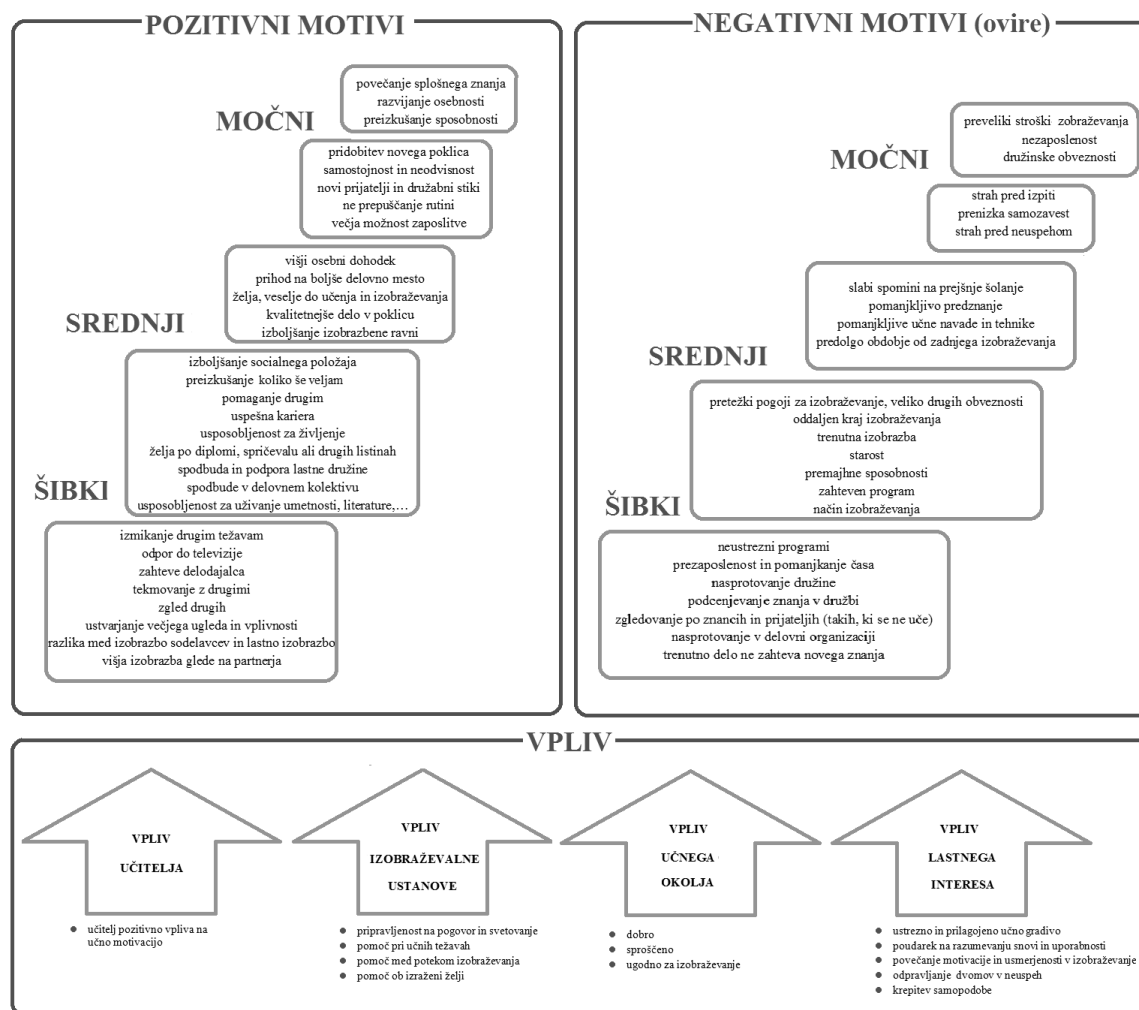
načrtovani poti posameznika. Pri zasnovi smo upoštevali tudi, da smo raziskavo izvedli na področju Pomurja, ki je, kot pravi Čenar (v Žunec 2010a, str. 23), po doseženi formalni izobrazbi »podhranjeno«. Opozarjamo, da so naložbe v izobraževanje (Sraka v Žunec 2010, str. 17) v pomurski regiji trenutno potisnjene na stranski tir in Pomurje se žal otepa z veliko stereotipi, da so na tem območju najmanj razviti in najmanj izobraženi. Pri zasnovi modela smo upoštevali populacijo ranljivih skupin, ki že sama po sebi v večji meri funkcionira v monotonem socialnem in ekonomskem okolju, ki ni naklonjeno izobraževanju. Upoštevali smo ugotovitve, za katere menimo, da nakazujejo pomembne smernice prav pri marginaliziranih skupinah. Kot osnovo za oblikovanje motivacijskega modela ranljivih skupin odraslih smo si kot najbolj relevanten model izbrali model za motivacijo Cosman Rossin Hiatt Michael (2005).

Vprašalnik, ki smo ga oblikovali in z njegovo pomočjo izprašali udeležence izobraževanja odraslih, akumulira ta model kot temelj motivacijskih pogledov. Omenjeni avtorici sta razvili model, ki ni osredotočen na gmotni položaj ali katere druge, nam pomembne prametere. Eden pomembnejših modelov je tudi Kellerjev, ki temelji na pozornosti, pomembnosti, zaupanju in zadovoljstvu. Obstaja pa še vrsto nespecificiranih modelov (Radovan v Javrh in Kuran 2012; Kisamore in drugi 2008; Mihevc in drugi 1995; Radovan 2001; Juriševič 2006; Marentič Požarnik 2004; Jarvis 1995; Atkinson v Ivanov 2012 in drugi) katere smo proučili.

10 Motivacijski model dejavnikov formalnega izobraževanja ranljivih skupin odraslih

Motivacijski model (slika 3), kot produkt znanstvenega raziskovanja izhaja iz raziskave, ki smo jo izvedli, in temelji na skrbno načrtovani poti razvoja posameznika. Pri zasnovi smo upoštevali populacijo ranljivih skupin, ki že sama po sebi v večji meri deluje v monotonem socialnem in ekonomskem okolju, ki ni naklonjeno izobraževanju. Model temelji na intenzivnosti motivatorjev in intenzivnosti ovir ter drugih neposrednih vplivov na motivacijo v izobraževanju. Zagotavlja nazorni prikaz močnih motivov, ki jih je treba krepiti, in močnih ovir, ki jih je treba v čim večji meri zmanjšati in odpraviti. Model prav tako zagotavlja intenziteto pomembnosti vpliva na motivacijo s strani ustanove, zaposlenih in učnega okolja ter nazorno povezuje intenziteto motivatorjev in zajema prav problematiko motivacije ranljivih skupin.

Slika 3: Motivacijski model dejavnikov formalnega izobraževanja ranljivih skupin odraslih

Vir: Gracin, lastna raziskava (2013).

10.1 Pozitivni motivi

Intenziteta najmočnejših pozitivnih motivov temelji na notranjih motivih. Ugotavljamo, da je najmočnejši motiv »povečanje splošnega znanja«. Drugi najmočnejši motiv je »razvijanje osebnosti« ter tretji najmočnejši je »preizkušanje sposobnosti«. Posameznik rad preizkuša svoje sposobnosti, da vidi, koliko še zna in velja, da se poistoveti ali pozicionira v družbi. Glavni vzrok odločitve za izobraževanje in motivacijo je videnje boljše prihodnosti v poklicni karieri. Tako je motiv »pridobiti si nov poklic« eden močnejših. Prav tako sta močna motiva »samostojnost in neodvisnost« posameznika. Udeležence izobraževanja motivira tudi navezovanje »novih družbenih stikov« in »neprepuščanje rutini«. V izobraževanju posledično vidijo »večjo možnost zaposlitve«.

Nekateri od pomembnejših motivov, ki jih v svoji raziskavi navaja tudi Lesley (2008, str. 25) so nadgraditi svoje znanje, boljše plačilo za delo, izpolnjevanje svojih sanj. To lahko povežemo z našimi močnimi motivi in delno tudi s srednjimi motivi. Udeležence izobraževanja motivira tudi »večji osebni dohodek«, ki je lahko tudi posledica »prihoda na boljše delovno mesto« in »kakovostnejšega dela« zaradi »izboljšanja izobrazbene ravni«. Posameznik pa mora imeti tudi »željo in veselje do izobraževanja«.

Motivatorji, ki jih zaznavamo kot srednje močne, so povezani z izboljšanjem socialnega položaja, s pomočjo drugim, z graditvijo uspešne kariere, usposobljenostjo za življenje in željo po listinah. Med šibkejšie motivatorje sodijo zunanje spodbude družine in kolektiva ter zgledovanje po drugih in grajenje večjega ugleda in vplivnosti.

10.2 Negativni motivi ali ovire

Intenziteta najmočnejših negativnih motivov, ki posameznikom v bistvu predstavljajo ovire, se nanaša na najpomembnejši dejavnik pomanjkanja denarja. Udeleženci izobraževanja namreč kot najmočnejšo oviro navajajo »prevelike stroške izobraževanja«. Tako potrjujemo dejstvo, da izobraževanje postaja nedostopno ranljivim skupinam. Finance so tudi glavni vzrok, ki so ga navedli udeleženci izobraževanja, za opustitev prvotnega šolanja. Vedno več je namreč revščine, ki omogoča sprejemljivo življenje v državi in družbi ter posameznike prikrajša za družbeni in osebni razvoj. Zelo veliko oviro tako predstavlja posledično tudi »brezposelnost«. Dejstvo je, da udeleženci izobraževanja lahko ohranijo primerno motivacijo le takrat, ko imajo zagotovljene najpotrebnejše pogoje v okolju in izobraževanju, kjer delujejo. Če pa se srečujejo s finančnimi ovirami in problematiko nezaposlenosti, je težko zagotoviti ustrezne pogoje. Začasne sive cone med negotovimi oblikami zaposlitve in brezposelnostjo povečujejo stiske posameznikov in onemogočajo izgradnjo osebne kariere. Velika ovira so tudi »družinske obveznosti«, predvsem pri ženskah, ki morajo skrbeti za družino in gospodinjstvo. Na to problematiko opozarja tudi Kanjuo Mrčela (1996, str. 74), ki meni, da imajo ženske več obveznosti v zvezi z družino kot moški.

Naslednji negativni motivi, ki jih navajamo, so povezani z osebnostjo in nezaupanjem posameznika vase. V ospredju so namreč motivi »strahu« in »pomanjkanja samozavesti«. Veliko jih »na prejšnje šolanje vežejo slabi spomini«, ki se pojavljajo v obliki ovire. Opustitev prvotnega šolanja oziroma »predolgo obdobje od zadnjega izobraževanja« pa ima za posledico »pomankljivo predznanje« in »pomankljive učne tehnike in navade«. Tudi

Gopalakrishnan (2006, str. 43) trdi, da na odločitev za izobraževanje vplivajo navade, pretekle izkušnje in prepričanja. Srednje močni motivi so med drugim povezani z »dvomom v lastne sposobnosti«.

Udeleženci imajo zraven izobraževanja še »veliko drugih obveznosti«, ki jih prav tako ovirajo pri izobraževanju. Srednje močne ovire so med drugim tudi »starost« in ovire, povezane z »zahtevnostjo programa« in »načinom izobraževanja. »Oddaljenost od kraja izobraževanja« posameznikom prav tako predstavlja negativen motiv. Ko najmanjše ovire so navedeni »neustrezni programi«, »prezaposlenost in pomanjkanje časa«, ovire, povezane z izobraževanjem in vidikom znanja v družbi, nasprotovanjem ter zgledi po prijateljih in znancih, ki izobraževanju ne namenjajo pozornosti.

10.3 Posredni vplivi

Na motivacijo pri izobraževanju vplivajo tudi posredni vplivi. Kot najpomembnejše smo povzeli iz raziskave in uvideli vpliv učitelja, izobraževalne ustanove, učnega okolja in lastnega interesa. Učitelj je pomemben dejavnik učne motivacije, saj lahko prispeva k motivaciji posameznika. Če je učitelj motiviran in ima ustrezen pristop, to prispeva k motivaciji posameznika. Ta se rad izobražuje v ustanovi, ki jo odlikuje kakovost in mu je pripravljena pomagati in svetovati. Gutknecht Gmeiner in drugi (2009, str. 41–43) kakovost določajo glede na izpolnjevanje ciljev, povezanih z izobraževanjem. Za kakovost sta pomembna dostopnost svetovalnih storitev, kakovost svetovalnih storitev ter rezultati in učinki svetovalnih storitev. Učno okolje, ki vzpostavlja ustrezno motivacijo, mora biti dobro, sproščeno in ugodno za izobraževanje. Ne smemo pa pozabiti na vpliv lastnega interesa, saj si udeleženci izobraževanja želijo za uspešno izobraževanje ustrezno učno gradivo, ki temelji na razumevanju in uporabnosti snovi. Uspešen udeleženec izobraževanja je ta, ki je usmerjen v izobraževanje, ne dvomi vase in ima pozitivno samopodobo. Tako torej motivacijski model ob tem, da krepimo pozitivne motive in hkrati skušamo omiliti negativne motive funkcionira, a le ob podpornih gradnikih, ki ga dopolnjujejo.

11 Zaključek

Raziskava je nakazala nekaj ključnih smernic za razvoj motivacije odraslih iz ranljivih skupin in potrdila problematiko le-teh ter nakazala strategije obvladovanja ustreznega izobraževanja odraslih. Kaže in opozarja na trenutno zaskrbljujoče stanje na področju izobraževanja in

ranljivosti skupin, zato je na temeljih motivacijskega modela nujno oblikovati tudi strategijo za v prihodnje. Motivacijo udeležencem izobraževanja v veliki meri onemogočajo ovire, s katerimi se ti, ki so že tako ali tako večinoma v podrejenem položaju v družbi, srečujejo. Najmočnejša ovira, na katero opozarjamo v našem modelu, je povezana s financiranjem in z gmotnim položajem posameznika. Zato menimo, da bi država morala to uvideti z ustreznimi strategijami. Izobraževanje in dostojno delovanje v družbi je namreč pravica vsakega posameznika. Finančne težave, s katerimi se srečujejo, in vse večja brezposelnost posameznikom onemogočajo izboljšanje položaja. Programi aktivne politike zaposlovanja in strategije morajo dajati več pozornosti ranljivim skupinam, saj potrebujejo več priložnosti. Posamezniki zaradi nenehnega odklanjanja ter življenja med takšnimi in drugačnimi siviimi conami v družbi izgubljajo samozavest in vero vase. Treba je krepiti motivacijo in posameznika dvigniti tako, da bo lahko uspešno deloval v družbi.

Odraslim je treba zagotoviti različne oblike izobraževanja in možnosti za vključitev vanje, hkrati pa jih je treba tudi ustrezno motivirati in spodbujati k nadaljevanju in dokončanju opuščene šolanja. S tem bomo zmanjšali socialne razlike in povečali kakovost življenja, osebnega razvoja in socialne vključenosti. Dvignili bomo stopnjo splošne izobraženosti in ohranili identiteto. Izobraževanje pa mora biti naravnano glede na potrebe trga dela.

Model za izobraževanje ranljivih skupin je torej temeljito načrtovan model, ki zajema vse dimenzije motivatorjev in demotivatorjev ter posredne vplive, ki jih lahko imenujemo tudi gradniki motivacije.

12 Reference

1. BARLE LAKOTA, ANDREJA, TRUNK ŠIRCA, NADA in LESJAK, DUŠAN (2008) *Družba znanja: izzivi izobraževanja v 21. stoletju*. Koper: Fakulteta za management.
2. BOEKAERTS, MONIQUE (2002) Motivation to learn. *Educational Practices series:10*. Dostopno prek: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:J0HdLjyUjOkJ:www.ibe.unesco.org/publications/EducationalPracticesSeriesPdf/prac10e.pdf+Boekaerts+Monique+motivation+to+learn&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESgfPAX5UsykhnhjqDKYIVBdK4C2zOl67XNzOoL2kukxlUgYNvI_nTITLYL4tZeoIIEdiCf8De61Ull_4qW57PdRyI-r7k5QX8ejy90KxJrO5qCaf5-OPmmeyxkrpRMWQnfz2pP&sig=AHIEtbQ6sEyatw5C2YOWJXDt-pus_YQBSg (1. 3. 2012).
3. BOSHIER, ROGER (1972) Motivational Orientations of Adult Education Participants: a Factor Analytic Exploration of Houle's Typology. *Adult Education Journal*, 21(1), str. 3–26.
4. BUKOVEC, BORIS (2008) S procesnim pristopom do izboljšanja kakovosti visokega šolstva. Dostopno prek: http://www.fuds.si/media/pdf/zaloznistvo/RR1_3.pdf (1. 12. 2013).
5. BUKOVEC, BORIS (2009a) *Nova paradigma obvladovanja sprememb*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije.
6. COSMAN ROSS, JANET in HIATT MICHAEL, DIANA (2005) Adult Student Motivators at a University Satellite Campus. Dostopno prek: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1b/c2/e5.pdf (1. 3. 2010).
7. ČERV, RENATA (2012) Stopnja zadovoljstva in motivacijski dejavniki učiteljev. *Revija za univerzalno odličnost*, februar 2012, 1 (1). Dostopno prek: http://www.fos.unm.si/media/doc/zaloznistvo/RUO_2012_01_Cerv_Renata1.pdf (15. 1. 2014).
8. GABOR, PETER (2013) »Če želim, da bi bilo drugače, moram nekaj spremeniti«. Svetovalna delavnica za dolgotrajno brezposelne osebe. Ljubljana: Znanstvena založba.
9. GOPALAKRISHNAN, AJIT (2006) Supporting Technology Integration in Adult Education: Critical Issues and Models. *Adult Basic Education: An Interdisciplinary Journal for Adult Literacy Educational Planning*, poletje 2006, (15) 1, str. 39–56. Dostopno prek: <http://web.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdf?vid=8&hid=103&sid=330415c0-dc24-4dbb-9621-1299251e1836%40sessionmgr10> (1. 3. 2010).
10. GUTKNECHT-GMEINER, MARIJA, KLEMENČIČ, SONJA, MOŽINA, TANJA, VILIČ KLENOVŠEK, TANJA in SKUBIC, BARBARA (2009) *Priročnik o kolegialnem presojanju v svetovanju v izobraževanju odraslih prirejen po evropskem priročniku o kolegialnem presojanju v začetnem poklicnem in strokovnem izobraževanju*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
11. HOUDE, JOSEPH (2006) *Andragogy and Motivation: An Examination of the Principles of Andragogy through Two Motivation Theories*. *Academy of Human Resource Development*

- International Conference, februar 2006, str. 90–97. Dostopno prek:
http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1b/de/c5.pdf (1. 3. 2011).
12. IVANOV, LOZENA (2012) *Motivacija*. Dostopno prek: www.unizd.hr/portals/12/ppt/06-MOTIVACIJA.ppt (1. 3. 2012).
13. JAVRH, PETRA in KURAN, MANUEL (ur.) (2012) *Temeljne zmožnosti odraslih: priročnik za učitelje*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
14. JARVIS, PETER (1995) *Adult and continuing education: theory and practice*. New York: Routledge.
15. JURIŠEVIČ, MOJCA (2006) *Učna motivacija in razlike med učenci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
16. KANJUO MRČELA, ALEKSANDRA (1996) *Ženske v managementu*. Ljubljana: Enotnost.
17. KISAMORE, JENIFER L., ALDRIDGE, DAYLE, ALEXANDER, EVANGELINE in WHITE, DANA LEANN (2008) Educating adult learners: twelve tips for teaching business professionals. *Adult Learners*, junij 2008. Dostopno prek:
http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/3f/8c/6f.pdf (1. 3. 2010).
18. KOBAL GRUM, DARJA, KOBAL TOMC, BARBARA, CELESTE, MARIE, DREMELJ, POLONA, SMOLEJ, SIMONA in NAGODE, MATEJA (2009) *Poti do inkluzije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
19. KOBAL GRUM, DARJA in MUSEK, JANEZ (2009) *Perspektive motivacije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
20. KOBOLT, ALENKA, DEKLEVA, BOJAN in ŽIŽEK, ANTONIJA (2008) *Učenje na odru življenja: projektno delo z ranljivimi skupinami mladih*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
21. KRAJNC, ANA (1982) *Motivacija za izobraževanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
22. KUMP, SONJA in JELENC KRAŠOVEC, SABINA (2005) Izobraževanje: možni dejavnik krepitve moči in vpliva starejših odraslih. *Družboslovne razprave*, avg/dec 2005, (21) 49/50, str. 243–261. Dostopno prek: <http://web.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdf?vid=10&hid=2&sid=7f782ca3-ffba-4173-a0b3-ddac9a2bc2%40sessionmgr11> (1. 3. 2010).
23. LEONDARI, ANGELIKA (2007) Future Time Perspective, Possible Selves and Academic Achievement. *New Directions for Adult and Continuing Education*, poletje 2007, (114), str. 17–26. Dostopno prek: <http://web.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdf?vid=7&hid=103&sid=330415c0-dc24-4dbb-9621-1299251e1836%40sessionmgr10> (1. 3. 2010).

24. LESLEY, SCANLON (2008) Adult's motives for returning to study: the role of self- authoring. *Studies of Continuing Education*, marec 2008, (30) 1, str. 17–32. Dostopno prek: <http://web.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdf?vid=7&hid=7&sid=330415c0-dc24-4dbb-9621-1299251e1836%40sessionmgr10> (1. 3. 2010).
25. MARENTIČ POŽARNIK, BARICA (2004) *The model connecting learning orientation, motivation, learning styles and the role of learning environment. Current*
26. *issues in adult learning and motivation*. Ljubljana: Slovenian Institute for Adult Education.
27. MIHEVC, BOGOMIR, JELENC, NATAŠA ELVIRA, KUMP, SONJA, PODMERNIK, DARKA in ZAGMAJSTER, MARGERITA (1995) *Visokošolsko izobraževanje odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
28. MOHORČIČ ŠPOLAR, VIDA, IVANČIČ ANGELA in RADOVAN, MARKO (2010) *Možnosti ranljivih skupin v formalnem in neformalnem izobraževanju v Sloveniji: strategije in politike na nacionalni in izvajalski ravni*. Dostopno prek: http://arhiv.acs.si/porocila/LLL2010-PP5-Nacionalno_porocilo_Slovenija.pdf (5. 4. 2010).
29. NOTAR, UROŠ (2004) *Razmišljanja o revščini, še posebno o tisti v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo Prokonto.
30. OVSENIK, MARIJA in AMBROŽ, MILAN (2000) *Ustvarjalno vodenje poslovnih procesov*. Portorož: Turistica.
31. PODGORNIK, NEVENKA (2012) Organizacijska klima in zadovoljstvo zaposlenih na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici. *Raziskave in razprave*. 5 (1), str. 101–134. Dostopno prek: <http://www.fuds.si/media/pdf/marec.pdf> (20. 5. 2013).
32. RADOVAN, MARKO (2001) Samoučinkovitost v spreminjajočih se družbah. *Novičke*. Andragoški center Slovenije. Dostopno prek: <http://arhiv.acs.si/novicke/2000/Februar%202000.pdf> (2. 9. 2014).
33. RADOVAN, MARKO (2001a) *Motivacija odraslih za izobraževanje: vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje: Raziskovalno poročilo*. Andragoški center Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://porocila.acs.si/datoteke/Motivacija.pdf> (5.4. 2010).
34. SVETINA, METKA (ur.) (1995) *Zbornik prispevkov vloga izobraževanja odraslih pri demokraciji družbe*. Ljubljana: Andragoško društvo Slovenije.
35. ŠČUKA, VILJEM (2007) *Šolar na poti do sebe: oblikovanje osebnosti*. Radovljica: Didakta.
36. ŠERUGA, KATJA (2005) Ženske zaradi otroka ob službo, moški ne. *Večer*, 9. marec 2005, str. 5.
37. TRBANC, MARTINA, BOŠKIĆ, RUŽICA, KOBAL TOMC, BARBARA in RIHER, LILJANA (2003) *Socialna in ekonomska vključenost ranljivih skupin v Sloveniji – možni ukrepi za dvig zaposljivosti najbolj ranljivih skupin kategorij težje zaposljivih in neaktivnih oseb, raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

38. ULE, MIRJANA, RENER, TANJA, MENCIN ČEPLAK, METKA in TIVADAR, BLANKA
(2000) *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
39. ZAVIRŠEK, DARJA (1994) *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
40. ZAVIRŠEK, DARJA (1998) *Analiza položaja izključenih družbenih skupin v Sloveniji in predlogi za zmanjšanje njihove izključenosti v sistemu socialnega varstva*. Ljubljana: Inštitut za socialno varstvo.
41. ŽUNEC, BRANKO (2010) Z vseživljenjskim učenjem nad revščino in socialno izključenost, *Večer*, 6. maj 2010, str. 17.
42. ŽUNEC, BRANKO (2010a) V družinskem učenju vidi prihodnost, *Večer*, 25. oktober 2010, str. 23.

Teja Gracin je leta 2014 doktorirala na Fakulteti za porabne družbene študije v Novi Gorici. Zaposelna je na Osnovni šoli Ivana Cankarja v Ljutomeru.

Abstract:

Vulnerable Groups and their Social Inclusion

Purpose and originality: Research is trying to explain how to recognize the constants of modern model of education of specific groups and how to develop new paradigms of vulnerable groups' motivation development.

Method: Research is based on data analysis, collected by quantitative research methods, based on sets of definitions and literature, which was composed into the coherent concept. As a predominant model is used Cosman and Hiatt (2005) model.

Results: Research defines key elements of motivation of adult vulnerable groups and exposes the issues, which these groups are facing. Research shows also the possibilities for structural solutions in education and motivation.

Society: Research provides better understanding of motivation within the vulnerable groups education, which should enable better research solutions and increased level of education.

Limitations/Future Research: Research is focused only on vulnerable groups, which leaves out the possibility for comparison with the general population, which would enable us to understand the situation more holistically.

Keywords: motivation, adult education, vulnerable groups, education barriers, unemployment, motivation model of education.

Copyright (c) 2016 Teja Gracin

Creative Commons License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.